

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
690-24

meddelad i Stockholm den 23 juni 2025

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

Ombud: Advokaterna Emma Mogren och Marie Traunsberger
Advokatbyrån Divinius AB
Fundationsvägen 17
291 50 Kristianstad

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 17 januari 2024 i mål nr 6583-23

SAKEN

Sjukersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

1. Sjukersättning utges till en försäkrad vars arbetsförmåga är stadigvarande nedsatt av medicinska skäl. Ersättning lämnas fr.o.m. den månad då rätten till ersättning har inträtt, dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden. När Försäkringskassan beslutar om rätten till ersättning ska myndigheten fastställa tidpunkten för försäkringsfallet, dvs. när nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga har nått den grad och varaktighet som krävs för rätt till sjukersättning.

2. AA ansökte i januari 2022 om hel sjukersättning fr.o.m. februari samma år. I ett grundbeslut i juli samma år biföll Försäkringskassan ansökan och fastställde försäkringsfallet till 2022. AA begärde omprövning och yrkade att sjukersättning i stället skulle beviljas fr.o.m. januari 2022.
3. Försäkringskassan beslutade vid omprövning i oktober 2022 att inte ändra sitt tidigare beslut. Myndigheten anförde att den retroaktiva tiden inte omfattades av prövningsramen när beslutet omprövades, eftersom den tiden inte hade prövats i grundbeslutet.
4. AA överklagade till Förvaltningsrätten i Malmö, som ändrade beslutet och visade målet åter till Försäkringskassan för prövning av rätten till retroaktiv ersättning fr.o.m. januari 2022. Som skäl angav domstolen att möjligheten till omprövning borde kunna innefatta fall där den försäkrade fått fullt bifall till sin ansökan, men därefter upptäcker att ansökan av misstag har begränsats på ett sätt som får negativa konsekvenser för honom.
5. Försäkringskassan överklagade till Kammarrätten i Göteborg, som avslog överklagandet.

YRKANDEN M.M.

6. *Försäkringskassan* yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ska fastställa myndighetens beslut och anför följande. Om en försäkrad i ett social-försäkringsmål begär ersättning för retroaktiv tid först i en överinstans och ersättning för den tiden varken har begärts eller prövats av underinstansen är det fråga om en annan tidsperiod än den som varit föremål för prövning i grundbeslutet. Det är då ett annat händelseförlopp och därmed en annan sak än som tidigare varit föremål för prövning. Yrkandet bör då avvisas av överinstansen. Motsvarande bör gälla när en försäkrad begär retroaktiv ersättning först i samband med omprövning.
7. AA anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i Högsta förvaltningsdomstolen

8. Frågan är om Försäkringskassan vid omprövning av ett grundbeslut på begäran av den försäkrade ska pröva ett yrkande om rätt till sjukersättning även för tid före den tidpunkt som angetts i ansökan om förmånen.

Rättslig reglering m.m.

9. Enligt 33 kap. 14 § första stycket socialförsäkringsbalken lämnas sjukersättning från och med den månad då rätten till förmånen har uppkommit, dock inte för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.
10. Av 113 kap. 7 § första stycket socialförsäkringsbalken framgår att Försäkringskassan ska ompröva ett beslut som har fattats av myndigheten om det skriftligen begärs av en enskild som beslutet angår. I 10 § andra stycket anges att ett beslut inte får överklagas innan det har omprövats enligt 7 §.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

11. Flera förmåner enligt socialförsäkringsbalken är till sin natur komplicerade och det kan därför vara svårt för den försäkrade att överblicka konsekvenserna av olika alternativ. Det förutsätts därför att den försäkrades begäran i en ansökan kan ändras under ärendets handläggning hos Försäkringskassan (jfr prop. 2008/09:200 s. 550). Frågan är nu om detta endast gäller fram till att grundbeslutet fattas eller om ändringar även får göras i samband med en begäran om omprövning.
12. Att ett omprövningsbeslut har fattats är en förutsättning för att en enskild ska få överklaga ett beslut av Försäkringskassan och få sin sak prövad av domstol. Syftet med omprövningsinstitutet är att tyngdpunkten i ärendehanteringens ska ligga hos myndigheten (jfr HFD 2020 ref. 11 och prop. 2008/09:200 s. 578 f.). En begäran om omprövning innebär att Försäkringskassan ska göra en ny fullständig prövning av sakfrågan, dvs. av rätten till den aktuella förmånen, dock med den begränsningen att beslutet inte får ändras till den försäkrades nackdel (a. prop. s. 578 och 113 kap. 8 §). Ersättningar enligt socialförsäkringsbalken utges, med några enstaka undantag, för en viss tid eller tills vidare. I prövningen av sakfrågan ingår därför normalt att Försäkringskassan även tar ställning till under vilken tid en eventuell rätt till förmånen gäller.
13. Försäkringskassan anser att vad som kan prövas vid en omprövning ska begränsas på samma sätt som när myndighetens omprövningsbeslut överklagas till domstol. Utifrån detta synsätt menar Försäkringskassan att ett yrkande om ersättning från en tidigare tidpunkt än vad som varit föremål för prövning i det beslut som begärs omprövat rätteligen ska avvisas.
14. Högsta förvaltningsdomstolen instämmer inte i Försäkringskassans uppfattning. De förvaltningsprocessuella principerna om instansordningen och vad som utgör ”saken” i ett socialförsäkringsmål har betydelse för vilka frågor en domstol vid sin överprövning får eller bör pröva respektive hur långt rättskraften av ett omprövningsbeslut eller domstolsavgörande som fått laga kraft sträcker sig. Dessa principer saknar betydelse för hur ärenden om

omprövning av grundbeslut som inte fått laga kraft ska handläggas av myndigheten.

15. Det kan vidare noteras att om Försäkringskassans synsätt skulle godtas skulle omprövningen begränsas så att en ny fullständig prövning av rätten till den aktuella förmånen i praktiken inte skulle ske. Det skulle också innebära att den försäkrades rätt att ändra sin begäran under ärendets handläggning skulle kringskäras eftersom myndighetens handläggning av ett ärende pågår fram till dess att ett omprövningsbeslut har fattats (jfr HFD 2023 ref. 8).
16. I begäran om omprövning har AA yrkat, med ändring av sin ansökan, att han ska beviljas sjukersättning fr.o.m. januari 2022. Yrkandet har hos Försäkringskassan gällt samma sakfråga som myndigheten prövat i sitt grundbeslut. Några processuella hinder av det slag som Försäkringskassan har anfört, mot att vid omprövningen pröva yrkandet, har mot bakgrund av det anförda inte funnits. Överklagandet ska avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Inga-Lill Askersjö, Mahmut Baran, Ulrik von Essen och Mikael Westberg.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Sara Arya.